

ВАСИЛЬ МОЙСИШИН

КОЛО

Івано-Франківськ
Ліля-НВ
2013

ВАСИЛЬ МОЙСИШИН

КОЛО

ББК 84(4УКР) 6-5

М 74

У ліричних творах Василя Мойсишина, що радше нагадують неквапливу й розлогу наративну оповідь, проступає авторська спроба досягнути національно-духовне начало з допомогою органічної єдності раціональних та ірраціональних, свідомих і підсвідомих, сакральних і профанних вимірів людського буття.

Вступне слово доктора філологічних наук
професора Степана Хороба

Книжка вийшла у світ за сприяння інформаційно-аналітичного управління Івано-Франківської обласної державної адміністрації в рамках програми, що передбачає підтримку видання творів прикарпатських авторів

© В. Мойсишин, «Коло», 2013

© С. Хороб, вст. слово, 2013

ISBN 978-966-668-305-5

© Видавництво «Лілея-НВ», 2013

Мойсишин Василь Михайлович –
доктор технічних наук,
професор, академік Української
нафтогазової академії,
дійсний член НТШ.
Народився 11 квітня 1959 р.
в шахтарському містечку
Верхньодуванному
(тепер м. Суходільськ)
Краснодонського району
Луганської області.
Дитинство та шкільні роки
пройшли в м. Калущі
на Прикарпатті.
У 1982 р. закінчив механіко-
математичний факультет
Київського державного
університету ім. Тараса Шевченка.
Після навчання працював
інженером, молодшим,

а згодом старшим науковим працівником науково-дослідного сектору Івано-Франківського інституту нафти і газу (нині Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу). Від 1991 р. асистент, доцент (1992), професор (1997), завідувач кафедри вищої математики цього вишу. Опублікував понад 200 наукових та навчально-методичних робіт, серед яких 10 книжок (монографії, навчальні посібники, збірники задач), три інструктивні документи. Крім цього, у своєму доробку має наукове відкриття в царині геомеханіки, за яке нагороджений срібною медаллю імені П. Капіци, і ряд патентів на віброзахисні пристрої, обваженні бурильні труби, гвинтовий вибійний двигун та ін.

Основні напрямки наукових досліджень – стійкість і коливання бурових систем, ліквідація аварій та ускладнень при бурінні свердловин, геомеханіка. Входить до складу секції гірничої справи Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки (2006), експертної ради ДАК України з розробки корисних копалин і металургії (2010), спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських і докторських дисертацій (1996),

редколегій чотирьох наукових
журналів.

Очолює Івано-Франківський
осередок Наукового товариства
ім. Шевченка та його механіко-
математичну комісію.

Редактор-упорядник книжки
«Івано-Франківський осередок НТШ:
біобібліографічний покажчик
(2000–2008)» (Івано-Франківськ:
Лілея-НВ, 2009. – 622 с.).

Засновник і головний редактор
журналу «Прикарпатський вісник
НТШ», який від 2008 року виходить
у чотирьох серіях «Число»,
«Слово», «Думка», «Пульс».

Автор збірок поезій «Тірас» (2000),
«Бескид» (2006), кількох добірок
віршів, опублікованих у періодиці.

ПОЕТИЧНІ ВІЗІЇ ВАСИЛЯ МОЙСИШИНА

Серед творчої інтелігенції Прикарпатського краю широко знане ім'я Василя Мойсишина – професора Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, багатолітнього керівника обласного осередку Наукового товариства імені Шевченка, незмінного головного редактора «Прикарпатського вісника НТШ». А ще він відомий як тонкий лірик, що бездоганно і тонко передає внутрішній світ свого героя, зчаста заглиблюючись в екзистенційні засновки людського буття. Поетичні збірки «Тірас» (2000) і «Бескид» (2006) засвідчили його вміння шукати нові образи й мотиви, знаходити вдалі, нерідко художньо довершені засоби новітньої версифікації, свіжі форми ліричного самовияву.

У такому ж руслі можна розглядати і щойно підготовлену до друку чергову книжку поезій Василя Мойсишина – «Коло», яка, як і попередні, дещо бентежить сучасного читача, вихованого здебільшого на класичних традиціях українського письменства. Передусім впадає у вічі по суті свідомо відмова автора від використання в поетичних візіях засобів класичної версифікації. Тож уже цим він не лише відрізняється від багатьох нинішніх поетів, а й мимохіть сягає (бодай окремих виявів) тих засад віршування, що їх свого часу блискуче використовували, приміром, Артюр Рембо в західноєвропейській поезії, або ж Юрій Тарнавський у поезії української діаспори, чи поети українського авангарду двадцятих років минулого сторіччя.

Ще одна присутня риса нової збірки поезій «Коло» Василя Мойсишина: кожен з її розділів («Давні луни», «До календаря волхвів, або Великого кола», «Легенди Чорногори», «Барви життя» і «З чужих садів»)

становить собою окремих цикл, що, не замикаючись у собі, спонукає до витворення наступного. Ба більше, кожен із них несе в собі домінуючу, знакову, закодовану на семантиці мову, що нагадує нейтральну течію прозової мови. Тому твори цих розділів-циклів не тільки радикальні, а й раціональні, бо в них більше розмислів, медитацій, екзистенцій, аніж емоційно-чуттєвих образних алюзій. Це простежується навіть тоді, коли Василь Мойсишин вдається до фольклорних (здебільшого легенд і вірувань гуцулів) мотивів чи сюжетних трансформацій, які художньо екстраполюються в наш день. Як, скажімо, в поезії «Скит Манявський»:

*..Ся вічна
шарпаніна «за столи».
Невже не втямимо?
Хіба
нам, мудрим,
важко зрозуміти,
що в герці за бунчук
руйнується держава?!*

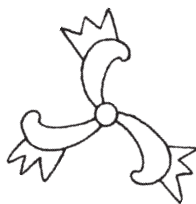
Такий місткий, а то й жорсткий раціоналізм поетичних візій Василя Мойсишина, либонь, виплеканий як власними літературно-мистецькими пошуками, так і сучасним багатовимірним політизованим та генетично маніпульованим світом. У його ліричних творах, що радше нагадують неквапливу й розлогу наративну оповідь, проступає авторська спроба осягнути національно-духовне начало за допомогою органічної єдності раціональних та ірраціональних, свідомих і підсвідомих, сакральних і профанних вимірів людського буття. Важливо, що така версифікаційна специфіка поетичних творів Василя Мойсишина значною мірою викликана тим, що він використовує

семантичні властивості української мови. А це своєю чергою відкриває для неї нові можливості в образотворенні, розвиває техніку поезії, писаної прозою.

Поетична збірка «Коло», як і «Тірас» та «Бескид», за всієї складності їхньої версифікаційної системи виразно оприявнюють авторське прагнення якомога зусібічнішого наближення до сокровеного людського «я». Цим, власне, вони почасти герметизуються, однак розпросторюються емоційно вплиб, а до сприйняття їх зовнішньої і внутрішньої структури спонукають відповідно підготовленого читача із загостреним відчуттям і тонкою культурою розуміння такого ідейно-образного світу, як його створив у новій поетичній книжці Василь Мойсишин. Бо й справді на її сторінках: *нестримні коні у зоряну ніч летіли* («Легенда про Чернелицький замок»), *ведмідь ходить по воду, а ведмедичя узваром з лісових ягід відпоює при застуді* («Про Чугайстра»), *ховає каміння розгадку* («Скелі Довбуша в Бубнищі»), *на Різдво в Карпатах колядують бджолі* («Липа»), *Мурко... носить сон в рукаві* («Кіт»), *осінь, як печаль* («Осіньне рівнодення»), *чорні коні опришків їли дим, тили багаття, їх бартки зчіплювалися в коло* («Літнє сонцестояння»), *Всесвіт для кожного з нас починається з коліскової пісні* («Як виник світ?») і багато інших метафор, алегорій та асоціацій. Зрештою, й сама назва нової поетичної збірки Василя Мойсишина «Коло» читається як колообіг природного і людського життя, зітканого з реального та ірреального, раціонального й емоційного, сакрального і профанного, народних вірувань, легенд і міфів.

Такі поетичні візії нової книжки Василя Мойсишина.

Степан Хороб

ДАВНІ ЛУНИ

*Звізди праведників
вертають до Сонця...*

ТЕРНОШОРСЬКІ ЕТЮДИ

І. Кам'яний круг

Так я і не маю світлини
з тим білим конем
на тлі терношорського каменя,
що нагадує Сонце.
Того буйногривого красеня
я заманював і коржем,
і галкою цукру, і спілими дичками.
Він брав харчі з рук,
дивився оливковими очима,
але до каменя не йшов.
Мабуть, щось відчував:
чи то перехід
зі світу профанного
у трансцендентний,
чи то лускатою змія
з підземного царства,
що сторожує скарби
у глиняних скринях
і кріси-пістолі
у бербеницях з оливою.
Десь же мають бути
ті диво-скарби,
про які п'яний грішник
вигукував:
– Господи, помилуй,
та в мене тих статків,
що до кінця світу стане.

Гуцули вірять,
що при народженні чоловіка
відривається долька Сонця
йому на зізду.
Як чоловік помирає –
то вона гасне і падає.
Звізди праведників
вертають до Сонця,
а звізди грїшників
летять у безмежя.
Мабуть, до кінця світу
ще дуже далеко,
бо ж Сонце
велике.

21.XII.12

II. Лада

Дугою-Веселкою,
що п'є воду з потоку,
зійшла Лада-Мати на землю,
щоб лишитись між цих
стіжкуватих вершин
у «краї-де-все-почалося».
З тих прадавніх часів,
коли тануть сніги
і жайвір приносить вістку,
що весна вже в дорозі,
жінки хороводять
і співають «ладовиць» –
аби був лад на душі.
Бо Велика Богиня
прийшла на цю землю
для творення гармонії
або, як каже
Ігор Каганець,
когерентного поля
білої раси.
Надто мене вже вабить
його предивна гіпотеза про те,
що камінна подоба
Великої Матері
слугувала зразком
для створення
маленьких фігур-оберегів,
які давні борійці
порозносили світами
від Антлантики до Байкалу.

30.XII.12

ЛЕГЕНДА СОКІЛЬСЬКИХ ВЕРШИН

(канва – «Король Гуцул»
Юрія Федьковича)

На Йвана Купала,
коли зозуля цілком твердне¹,
йшли Сокільським хребтом
від черешневого Тюдова
до різьбленого Яворова,
щоб підважити віко віків
і побачити кам'яного Сокола –
Першоптаха і Першобога,
який тут осів з часів
протошумерських.
Сподівались зірвати
квітку папороті,
аби знати, про що
звірі і птиці говорять,
а ще побачити,
як сім по сімсот соколів
(мабуть, з цілої Європи злетяться)
семикратно облітають скелі,
розступаються пущові смереки,
відкриваються кам'яні склепіння
і виходять з печер запечатаних
руські вої князя Гуцула,
яких Білобог приспав.

---

¹ *Перестає кувати.*

Легенда свідчить,
що на Сокільський
до кам'яних подоб
Білобога і Чорнобога
гуцули щоліта
дари привозили:
дванадцятьма білими кіньми –
Діду-Білобогу
і дванадцятьма чорними –
Диву-Чорнобогу.
Чи то на одному з білих коней
було дарів замало,
чи то один з чорних коней
зашкутильгав,
але кам'яні боги ожили
і зчинили бучу.
Люто бились два велетні,
що колись за наказом Сокола
з'їли по молодильному яблуку
і стали безсмертними.
Коли замагав Білобог
з вогненным мечем –
то наступав день,
коли ж гору брав Чорнобог
з вогнедишним змієм –
то надходила ніч.
Було, певно, затемнення Сонця,
як Білобог підупав,
а князь Гуцул, кепкуючи з нього,
так поорав Чорнобога,
що той змієм по камені вився.
Образився світлий Дід. Сказав:
– Там, де б'ються боги,

не слід смертному заважати, –
і приспав на віки
князя Гуцула з військом.
Обіцяв, що колись на Купала
їх хмара соколів розбудить.

Слідом за Миколою Кугутяком²
на Сокільському ми знайшли
кам'яних птахів і зміїв,
мамонта і ящерів,
десятки петрогліфів.
А соколи цього літа
не прилітали.
Мабуть, ще не час.

20.X.12

---

² Кугутяк М. *Скельні святилища
сокільських вершин*. – Івано Франківськ:
Лілея-НВ, 2008. – 128 с.

СКЕЛІ ДОВБУША В БУБНИЦІ

Коли блякли осінні барви
і сизіли перші морози,
сюди заходили опришки
на чорних гуцульських конях.
Лагодили захисні споруди,
поправляли старі добудови,
наповняли засіки
і розкладали ватру –
зимівник оживав.
На Малому Одинці
виставляли сторожу,
а на Великому –
мали крутний камінь,
яким затуляли вхід
у підземні печери.
Кажуть, численні скарби
і до сьогодні в них пріють:
сяють коралі і чаші,
світить коштовне каміння,
колти, сережки, браслети...
Про коштовності – просто легенда,
а от Довбуш з поплічниками
таки заходили справді.
З яр-весни до снігів
носились Підгір'ям,
зсажували з коней
свавільну шляхту,
захланних лихварів і дук,
пускали з димом їхні маетки,

а взимку грілися біля вогню
і розказували небилиці...

Десь в часах королеви Бони –
свавільної донни міланської, –
за міжусобиць
Тарнавського й Кміти
тут залишилися

руїни.

Історики і краєзнавці
донині гадають –
чим вони були раніше.
Чи то капище білих хорватів,
скельна княжа фортеця,
монастир, замок болохів,
вілла Потоцьких?
Ховає каміння розгадку.

31.VII.00

ПРО ЧУГАЙСТРА

Чий то лик
на Гарбузівському камені¹ –
божий, людський, демонічний?
Хоч подібні образи
датують віками,
коли зображали богів,
та остання версія
мені видається найкращою.
Круглолиций чолов'яга
з очима-щілинами
вельми нагадує Чугайстра,
якого сусід закликав
до суду-віку лісами блукати.
Та Дід не злиться на світ:
звів собі хижу під сухим листям,
пасе вівці і кози,
з пастухами і лісорубами
на німо аркан танцює.
Чоловікові зла не чинить,
тільки в сніги-заметілі
заходить до стаї грітися.
Скрутиться біля вогню
і піпою попахкує.

Його слухає всякий звір:
ведмідь ходить по воду,
а ведмедиця узваром
з лісових ягід
відпоює при застуді.

---

¹ *Гарбузівські камені входять до складу Сокільського хребта на Косівщині.*

А ще вітри до змагу просять
навперегін бігати
і страшенно бояться нявки –
його неодмінна здобич.
Кажуть: якби не Чугайстер,
то би нікому в лісах
бісиці проходу не дали.

17.II.13

ПИСАНИЙ КАМІНЬ

*(канва – «Вість про велетів»
Станіслава Вінценза)*

Цю оповідь
кортить переказувати
майже дослівно:
як сплили давні води
і почали рости гори,
вилетіло з цих верховин
покоління воїнів-велетів –
давніх володарів Землі.
Вилетіло, як згряя
мисливських соколів.
По морях гуляли,
понад хмари заходили,
будували храми і замки,
закладали міста і держави.
Це вони приручили коня
і винайшли колесо,
гострими бартками на камені
перше письмо писали.

А ще вірили в топір
і мали над собою
короля-віщуна,
котрий чув з небес голоси
і накази отримував.
Коли ж патріарх
подав у трембіту
верховинське гасло,
то всі велети як один
вернулись у гори,

щоб почути думу правіку –
прощальну пісню
прабатька королів.

По смерті правителя
нанесли курган,
поклали поверх домовину,
червоною і чорною фарбами
розписану.
Лишили біля неї
підводу і коней, наїдки і зброю,
бо вірили, що господар
відходить в далеку дорогу.
Накрили все кам'яним віком
зі шпарою посередині,
а потім,
підносячи в танці топори,
повели коло величне і грізне
на честь того, хто відійшов.

Про що мовчить камінь,
карбами-самскрутами списаний?
Які віки в нім віддунюють?
Може, це про вождів-оріїв,
що йшли на нові землі
з тугою за правітчиною?
Чи про агафірсів –
онуків Гераклових,
що знали свої закони
у вигляді пісень?
Чи про богів з Нібіру –
напівміфічної планети,
що раз

на тридцять шість сторіч
наближалась до Землі,
аж поки не впала на Юпітер?
Не знаємо.
Поки що вчимось читати.

18.XI.12

ЛЕГЕНДА ЧЕРНЕЛИЦЬКОГО ЗАМКУ

Свою другу дружину –
Єфросинію Станиславицьку
Михайло Чорторійський
привіз в Чернелицю уже по Різді
року тисяча шістсот п'ятдесятого.
Варшавська красунечка
виблискувала на балах,
аж паничі очі зривали,
а воєвода брацлавський
гонорувався і вус підкручував.
Та згодом заграли сурми
про новий похід на османів.
Князь скликав свої хоругви
і помчав на війну
здобувати військову звитягу,
бо ж не личить рубаци
любити жону більше Ойчизни.

Балів більше не було,
дітей не знайшлося,
й гуляв замком смуток.
Тож княгинечка
стала вдягатись
в легку зрібну сорочку,
розшиту калиновим гроном,
сідлати коня вороного
і мчати щоднини на Дністер –
журбу розганяти.
Якось у серпневу неділю
зустрівся чорнявці музика –

скрипаль бистроокий.
Як глянув очима вогненними,
як заспівав про кохання,
то й забрав юне серце з собою.
До світанку щасливці
лугами блукали,
обіймалися, цілувалися,
нестримними кіньми
у зоряну ніч летіли.
Коли ж слава пішла каламутна
про правдиве кохання шляхтянки,
недоречними стали поради
про кінець неповторної казки.

В дощі по Покрові
примчався верхівець самотній,
сповіщав, аби князя стрічали.
Єфросинія бачила з вежі,
як зовсім натомлені коні
поволі тягнули ридван
і не звертали уваги
на свист батога
й візникові прокльони.
Щось стиснуло горло красуні,
бо дихання стало гарячим,
й вона полетіла в долину,
щоб з нелюбом не зустрітись.

Князь вибіг з карети,
підняв понівечене тіло
й на управителя гаркнув,
аж вилиці захрустіли.
Разом непритомну шляхтянку

віднесли потаємним ходом
в одне з відгалужень льоху.
Позвали немудрого Йоську,
щоб замурував господиню
спільно з огарком свічі,
кухлем квасу й окрайчиком хліба.
Відтак управитель впритул
застрілив нещасного майстра,
скинув тіло в рівчак
і прикидав землею.
– Щоб і сліду не стало! –
зашипів Чорторийський
і понісся в Варшаву...

Вже четверте сторіччя
Чернелицьким замком
блукає примара княгині
в сорочці калиновій.
Хоче вона на Дністер –
аби разом з коханим
під зоряним небом побути.

7.VIII.12

СКИТ МАНЯВСЬКИЙ

Вже чорні жовни
видобали злото,
зарубане
опришками з Горган
в червоні стовбури
карпатських буків,
і маківки
Манявського скита,
заснованого
Йовом Княгиницьким,
заліплює сльота
жовтавим
мокрим листом...
За муром кам'яним
ще тепляться лампади
і декілька ченців,
звертаючись до Бога,
бажають спокою усім
і благодаті.

З золи непам'яті
вихоплюєм, що тут –
в некрополі
Воздвиженської церкви
знайшов спочинок
славний полководець
Іван Виговський.
То він гетьманував
по смерті Хмеля
і розтроців
сто тисяч москалів

під Конотопом.
То він уклав трактат
про унію Руси,
Великої Литви
і Польської Корони,
який йому згадає
чорна рада,
підбурена «борцями»
за клейноди.
... Ся вічна
шарпанина «за столи».
Невже не втямимо?
Хіба
        нам, мудрим,
важко зрозуміти,
що в герці за бунчук
руйнується держава?!

8.I.02

ЛЕГЕНДА ГОРИ ЛІСНИЧКИ

Під снідавською Лісничкою
зеленіє найперше.
Ще ніде нема рясту –
лиш тануть сніги,
а тут – соковиті трави.
Правда, люди це місце минають –
бо лісницька данцовня.

Кажуть, піввіку тому
під горою пас вівці
молоденький вівчар –
Гриць Туманюк.
Літніми вечорами
він грав на сопілці
тужливо і ніжно.
Якось по Зеленому четвергови
торкнулась його плеча
юна красунечка
у білій, як сніг, сорочці
та й повела за собою,
обіцяючи щастя.
Зеленою скатеркою
завела у видолинок,
де нявки зібрались гуляти.
– Грай, легеню, грай! – благала.
І заспівала чарівно
сопілонька калинова.
А нявки пустились з вітрами
у танець довкола ліщини.
– Гуляй, Грицю, з нами! –
запрошували.

Три дні гуляв Туманюк
з лісничками,
не маючи ані зілля,
ані лукатого часнику за ременем.
За те, що потішив їх,
відпустили красуні хлопця.
Взяли слово, що буде мовчати
про їхню данцовню.
Уже знайома лісничка
провела вівчаря крізь туман
в полонину.
Вівці паслися там,
де їх музика залишив.
Що сталося з ним –
сорок літ не казав нікому,
боявся, аби бісиці
лиха не наробили.

22.XII.12

ПРО СРІБНИЦЬКОГО¹ МУТАНТА

Зоологи кажуть,
що розміри саламандри
залежать від літа.
Як літо сльотаве і тепле,
то личинки їдять планктон
і ростуть поволі,
якщо ж сухе і задушливе,
то дужчі особини
пожирають слабших
і ростуть швидше.

Чи то палкі місяці
кінця п'ятдесятих
напрочуд сприяли,
чи одне зі срібницьких озер
було на радіаційній плямці,
але той тупорилий ящір
вимахав за п'ять метрів
і замість слимаків та мух
роздирав дичину
або кіз чи овець,
що паслися на полонинах.
Найважче було
підібратись до жертви,
а далі цупкий язик
і дужі лапи
завершували лови.

---

¹ Срібник – потік і хребет на
Верховинщині. Останній укритий
лісами та непрохідними хащами.

Селяни розказували,
що плямистий мутант
сторожує скрині
з колтами і браслетами,
золотими монетами,
шийними гривнами
і намистом.
Саме намисто
заповзявся знайти
Іван Гуцуляк –
плечистий легінь,
що хотів одружитись з Анничкою,
та не смів підійти до красуні
з порожніми руками.

Отже, сів парубок
на червоного коня
і подався шукати амфібію.
За тиждень
доріг і розпитувань
знайшов ящерову печеру.
Оглянув прилеглу місцину,
поклав плоский камінь над прірвою,
перекинув на той бік смереку,
відвів далі коня-моцаря
і заграв на соплічині,
ногами притупуючи.

Здивований мутант
виліз зі свого лігва,
закліпав скляними очиськами
і почав досить вправно
плазувати до хлопця.

Іван продовжував грати...
Обминувши непевне каміння,
вискочив на кладку
і давай танцювати над прірвою.
Тритонний велетень
ішов за ним, мов зчарований.

А далі берег тріснув,
камінь зсунувся,
і масивне тіло
скотилось у прірву.
Від страшного удару
задвигтіла земля,
а від злого свисту
пожовкли дерева.
Ще декілька днів
кривавий потік
ніс потравлених
пстругів і підустів.

Вчора з Іваном Гуцуляком –
місцевим лісничим –
вертались зі Срібника.
Говорили про згубний вплив
сучасної господарки
на довкілля.
Шукали білих грибів,
а може, й денцівки²,
яка помагає з Карпат
мутантів виводити.

1.VIII.11

---

² Денцівка – коротка сопілка.

ПРО СКРИПАЛЯ МОГУРА І ЗАВЕДІЮ

Про Василя Грималюка казали,
що має солод в руках і музику в серці,
а ще знається з чортом,
струни його скрипки замовлені,
а сам колись в Чорногорі
буде град кувати.

Але його капелу
заповідали за півроку,
бо то був гонір, що сам Могур грає.
Гостей приходило більше,
повниця повнішала,
а весілля шаліло з буйности.

Тієї неділі музики грали
в Криворівні на Заріччі.
Скрипаль з кута данцовні
дрібно сік по струнах.
Було далеко за північ.
Музики один перед одного
виспівували щось сороміцьке:
– У суботу на вулиці
*просив заєць у лисиці,
а вона йому відповіла,
що ти чорний, а я біла,
що ти вартий шибениці –
не такої молодиці.*

Кружала ходили вихором,
постоли миготіли і дерлися,
з підлоги тріски летіли.
Василь взяв до танцю Калину –
чорняву красуню з Ільців,
до якої нерівно дихав:
– *А чия то дівчинонька,
що з нею танцюю,
а най буде чия буде –
її поцілую.*
Вони йшли рівненько
у згоді з музикою,
а цимбали грали такої,
що ноги самі притупували.

Ніхто й не примітив,
як в хату зайшов Заведія
з двома родаками.
Небесійчуків в окрузі боялися,
бо були загонисті й дужі.
Взимку брали сокири
і рубали смереки,
а влітку їх гнали Черемошем
з Буркуга до Кут.

Старша верства казала,
що хтось з родини
спричинився до смерті
сорока добровольців під Хом'яком,
які йшли в Хуст до Волошина
воювати за Україну Карпатську.

Заведію, правда, шанували,
бо водив боївку Служби безпеки ОУН.

Нині, певно, ніхто не скаже,
що сталось насправді:
чи то пара зачепила опришка,
чи того щось гризло,
чи просто злість взяла,
що він нипає лісами,
а дівчина віддає перевагу
не йому – першому танцівникові,
а сидюху-скрипичнику.

То й гуцул пальнув угору,
аж ґазди перехрестились,
недобре глянув на Могура
і загадав:
– Як заграєш такої,
що зараз заплачу,
то лишишся жити.
І то могла бути правда,
бо чоловік трохи випив,
в руках була зброя
і йшов сорок восьмий.

Стало німо і тихо.
Чулося, як в садку
горіхи торохкають.
Могур почав з аркана.
Зразу неквапно і терпко,
а згодом шалено і дико.
Заграв так, ніби тріскався лід,

ніби різало скло,
ніби гладив вогонь
гладку плоть молодії трепети.

Заведія танцював сам.
Зайшов до уявного кола,
що творило вогненний знак.
Сам став часткою знаку.
Заклав руки за плечі
уявним опришкам
й почав розхитуватись
повільно та важко –
вліво-вправо, вліво-вправо.
Далі рушив з місця,
і коло, ватагом якого був,
закрутилося
швидше і швидше.

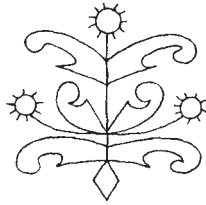
Танцював, як і жив,
розхристано і затято.
Краї кептаря розгорнув,
мов крила яструба,
і летів, летів, летів...
Потім крила опали,
запал вийшов,
коло почало зникати.

А яворова скрипка
заплакала так,
що туск країв серце,
розпадалась душа,
зорі до дір прогоріли.

Заведія затерп,
затис кулаки
і вийшов, як олень
на ніж мольфара,
зі сльозою у карих очах.

5–6.VIII.10

ДО КАЛЕНДАРЯ ВОЛХВІВ,

АБО ВЕЛИКОГО КОЛА

*Та тільки затагнуться рани,
знов мрієш про зорі туманні,
бракує тобі золотої стерні
за Дністром.*

ЯЛИНКА

(символ першого місяця зими)

Першої суботи по Йордані
розбираємо ялинку,
що три тижні стояла
в трикутнику еркера.
Різдвяне деревце висохло
(не пило води)
і немилосердно колосось.
З пожовклих гілок
обережно знімаємо іграшки.
Спочатку – давніші,
виготовлені п'ятдесят років тому,
які привезли з Казахстану
репресовані батьки дружини.
Потім – новіші, куповані
дітям до свята.
Знімаємо маківку,
дощик, гірлянди,
рожеві бурульки
і великі розмальовані кулі.
Годинник, на якому
за п'ять дванадцята,
котиків, що визирають з кошика,
сонечко з казахськими вилицями,
аксакала з довгою бородою,
хлопчика на ковзанах
і дівчинку на санчатах.
Потім ідуть
до горіхової валізи
сова – мудра голова,
білочка з зайченням,

їжаки – білий і сірий,
різдвяний павук
зі скляних трубочок,
боровики і козарі,
метелики й бабки,
овочі, фрукти, шишки,
пірамідки...
Все загортаємо
в цигарковий папір
і укладаємо шарами
на дно валізи,
застеленої газетою
за тридцять перше грудня
шістдесят якогось року.
Насамкінець
беремо Миколая –
веселого і кремезного.
Навіть коли Настусі,
маленькій онуці,
виповниться півтора року –
буде дивитись на нього
знизу вгору.
Втискуємо святого
в поставлену на торець
коробку,
закручуємо шурупами
диктове віко
і ховаємо в куті комірчини –
до наступного разу..

Завершується карнавал,
роздано обіцянки-цяцянки,
пора знімати агітки
з білбордів.

В яку! скриньку,
в яку! шабатурку
втискують національну ідею,
закидують, як непотріб,
на верхню полицю комори.
Коли ж ми нарешті почнемо
наводити лад в Україні?

П–ІV.10

ВОВК

(символ другого місяця зими)

Як на Андрія Стратилата
запахне осінню в Карпатах,
тоді й сюди –
в найвище пасовище
вернуться вівці.
Їх будуть пасти
трое вівчарів,
а стерегтимуть
дужі пси карпатські.
Й ти, сіроманцю,
кілька раз на тиждень
будеш між каменями
крастися до них,
терпляче виждати проти вітру
вівцю, що відіб'ється від отари
на сиву латку
злежаного снігу,
рятуючись від злючої мушви.
Але то в казці
сірий вовк – залізний,
зі всім на світі
вміє дати раду,
і яр-вівчур для нього –
рідний брат.
А так – ночами
хухаеш на лапи,
бо вже попідростали вовченята,
які захланно
кинуться на здобич,
котру сьогодні,

може, принесеш,
якщо тебе минуть
вівчарська куля
і гострі зуби
дужих псів карпатських.

8.IX.03

СОВА

(символ третього місяця зими)

Під Мунчелом,
якому до двох тисяч
бракує півтора метра,
у троговій¹ долині ріки
банує ця птаха.
Ні, то не вона
переносить
душі померлих
у потойбіччя.
Але тоді, як червоне,
подібне до оленя сонце
зникає в прогалині гір,
вона залітає безшумно
в безвітряну плюшеву ніч
і плаче, пронизливо плаче,
наводячи жах на дрібноту
і припізнілих дорожніх.
Місцеві жителі кажуть,
що місяців зо два тому
за Дзембронєю били громи
і розкололи
дуплаву смереку.
Відтоді сова й затужила,
шукаючи совенят
між трутовиків
на краях торфовищ
у долині мілкої ріки,
під камінними

---

¹ Обробленій давнім льодовиком.

сховками гір,
навіть в забутих редугах.
І маркотно усім
від її голосінь.

12.X.03

БЕРЕЗА

(символ першого місяця весни)

Озеро Шибене,
до якого сім потоків
свої води несуть,
постало відносно недавно.
Років зо двісті тому
хмароломи над Шурином¹
вилили стільки дощу,
що гори сповзли
і утворили гать.
Навіть за півтора віку
вершки давніх смерек,
які тут росли
до появи плеса,
з води стриміли.

Хтозна-чому
це місце облюбували бісиці.
Після зимового сну
з'являлись на троїцькому тижні –
вигулькували нагими з води,
на гіллі дерев гойдалися,
у дівчат сорочок просили:
– *Хоч не тоненьких,
аби біленьких.*

І навіть коли
старий буркутун Топельник
забороняв пустункам
серед білого дня

---

¹ Шурин – одна з вершин
Чорногірського хребта.

з'являться над озером,
то хто його слухав.

Кажуть, якось юна красючка
загралась на березі
і не встигла сховатись
у прохолодний дім.
Побачив її смаглочолий Хорс,
що випрягав білих коней
з колісниці зі срібними зорями.
Потягнувся до неї
своїми променями,
спочатку зігриваючи,
а потім і обпікаючи
тіло білявки.
Спробувала втекти дівчина,
та не пустив її бог.

А Топельник,
не дорахувавшись пустунки,
перетворив її на берізку.
Лишилася вона між смерек
на сонечку грітись.
Знайшла собі
сорочину біленьку
зі слідами
цілунків Хорсових.

25.VII.12

ОЛЕНЬ

(символ другого місяця весни)

Колись їх було чимало.
Коли вони йшли,
місячи розплющеними ратицями
безміри зжовклих снігів
межи Прутом й Черемошем Чорним,
то здавалось,
що рухається земля.
Цієї зими
їх тільки зо два десятки
вешталось низинами
у пошуках їжі.
Напровесні, коли в горах
можна углядіти
пагін верби
чи нанюхати молоду траву,
старий рогак вів їх вище,
бо хоч внизу більше їжі,
але й небезпека більша.
Він обирав безпечні шляхи,
вів попри талі потоки,
уникаючи відкритих вершин
з крижаними вітрами.
Правда, якось блідавої ночі
під голодну співанку вовків
видерся аж на вершину,
вхопив місяць на роги
і заніс у дрімучі нетрі,
аби приховати стадо
від недоброго ока,
поки ліс не зодягнеться листом,

аби ночі настали такі,
які Черногорі пасують.
Бо ж негоже шляхетним оленям
завертати в чужі Бескиди
чи верхи марамороські.

28.VIII.03

СОЛОВЕЙ

(символ

третього місяця весни)

То повернувся
        перший соловей
в розкішний білий сад,
        що став перецвітати.
Він обминув
        ловецькі сіті-кільця
й тепер свої
        вигьохкує колінця,
напившись рос
        із черешневих віт.

Знов защеміло
        серце від рулад
того співця
        про зорі і тумани,
що, опустивши
        крилечка рахманні,
торкнеться серцем
        дикої троянди,
яка на ранок
        цвітом зяятрить.

26.VI.12

ЛИПА

(символ першого місяця літа)

Липа цвіте –
пахощ літа до краю Дунаю.
З-під кореня б'ють джерела
солодкі, студені,
з середини «Божі птиці»
мед в борті складають,
а на вершку днює Сонце.

На Різдво в Карпатах
колядують бджолі,
«щоб була весела»,
бо вона, родичка птерозавра,
жила в світі ще до людей
і має дозвіл від Бога
з лип поживу збирати.

Колядники йдуть на пасіку,
стають на коліна,
сріблясті хрести
на снігу малюють.
Бартки ручками до себе
складають у коло,
в яке шапки летять додолу
і газдиня
пшениченьку сіє.
Після цього встають,
колядки співають,
танцюють за сонцем.
Темно-бордові сардаки
то вгору, то вниз злітають.

Відтак знову вклякають,
малюють хрести,
підіймають шапки
і зсипають зерно господині
в запаску квітчасту.
Бажають, щоб чисті рої
носили меди і патоку
від вологи земної,
роси небесної,
зел квітучих;
щоб стільниковий зв'язок
не заважав «Божій птиці»
дорогу знаходити,
*бо як не стане бджіл,
то не стане нас.*

10.VII.12

ПЕС

(символ другого місяця літа)

О, ті відьми – то людоньки хитрі –
можуть навіть до неба добратись.
Одна, кажуть, зуміла Місяць
обернути коровою
і доїла молоко з нього,
аж поки пси святого Юра
не перевернули цебер,
женучи хмари перед собою.
Відтоді Чумацький Шлях білий,
перелітні птахи знають,
куди у вирій летіти,
а старі пастухи
серед вівчарських псів
ярчука тримають.
То він має вовчий зуб
і відьом за сто прутів¹ чує.
Не дає їм роси збирати
з трав полонинських,
молоко у худоби красти
і чортам продавати.
А ще б'є горшки на печі –
поцуплені дощ і зорі
на волю пускає.

15.II.13

---

¹ Прут – міра довжини, що становить
близько 40-ка метрів.

ЛЕЛЕКА

(символ третього місяця літа)

Лелеченьку-лельку,
і ти колись був чоловіком.
Через власну цікавість
зазирнув в Перунів мішок
й тепер вибируєш
гадь по світу.
Вже би давно вибирав,
якби не множилась
так шалено...
Тулишся до людського житла:
тішишся, коли в домі лад,
журишся, коли негаразди.
По Спасі, як *жовтая яблінь*
та й жовтій яблучка зродить,
рушаєш в далеку дорогу,
щоб скупатися в озері Чад,
під цитриновим сонцем зігрітись.
Правда, й там стертим крилам
немає спокою –
мусиш, брате, малих муринят
розносити.
Та тільки затягнуться рани,
знов мрієш про зорі туманні,
бракує тобі золотої стерні
за Дністром.
І не годні спинити тебе
ні абіссинська стріла,
ні півмісяця ятаган,
ні холод останніх снігів,
що в країнах стрічає.

25.V.12

КАЛИНА

(символ першого місяця осені)

Втрете під кінець літа
пливемо Дністровським
каньйоном
від Нижнева до Заліщиків.
Знімкуємо гори і доли,
птахів і небо.
Рибалимо, варимо юшку,
співаєм, що *літо догорає*.
Час від часу
лишаємо рафт на березі
і вештаємось
по печерах і гуках,
дохристиянських святилищах
і зруйнованих замках.
Любуємось, як дикі мальви
з пузатих гарбузів кепкують.
Кажуть: якби не вориння,
то би в Дністер скотились.
А лінивці мовчать,
долонями чола прикривають
і жовтаві боки гріють.

Спинаємось біля калини,
найбільшої у каньйоні.
Ясно-червоні кетяги
додолу гнуть віти зелені.
Наше Древо життя,
що небо на собі тримає.
Цей образ – на рушниках,
писанках і кераміці.

Тепер плоди беруть
по приморозках,
аби з ягід гіркота вийшла.
А от за царя Тимка
вони ще з ранньої осені
під стріхами пломеніли –
розказували, де є дівка на виданні.

Від Першої Пречистої
починались «походи на калину».
Дівчата у празниковій одежі,
супроводжувані дітлахами,
вирушали в луги,
де рясно калина зродила.
Знаходили «первака»,
на якому сонечко днює.
Довкруг куща танцювали,
сміялися, жартували,
на любчиків натякали:
на шевчиків, на кравчиків
та й на музиченька,
що відразу на трьох скрипках грає.

Відтак полуднували:
вузлики розв'язували –
хто що приніс, показували,
дітей смаколиками частували.
Раптово зривалися –
на кущ накидалися,
калину ламали –
суджених накликали.

Наламавши вдосталь пучків,
плели віночки червоні,

в яких додому вертались.
На півдорозі хтозна-звідки
з'являлися парубки:
зачіпалися, обіймалися,
ягодами щоки натирали,
вдавали, що кетяги відбирають.
Дівчата пручалися,
в боргу не лишалися –
тих шевчиків та кравчиків
калиною фарбували.

Зі спасівчанськими піснями
входили в село,
де їх батьки зустрічали.
Біля воріт відданиці
давали пучки матерям,
а ті бажали,
щоб калина була гожа
*на коровай, на гільце,
квіти весільні та хрестильні.*

І ходили селом свати
аж до Різдва Богородиці,
а після Покрови
музики весілля грали.

13.VIII.12

КІТ

(символ другого місяця осені)

– Щось ти, Мурку,
мишей не ловиш, –
сміється тато,
виходячи з комори. –
Попробували свяченого,
стали лиликами¹
та й понеслися в ніч
проти місяця.

Мурко дивиться винувато,
але знає, що його люблять,
бо він носить сон в рукаві,
ходить з лівої лапи,
бачить тонкі світи
і стереже дім
від даремної напасті.
Лиш не треба його
проти шерсті –
подряпає.

11.XI.12

---

¹ Кажанами.

ВОРОН

(символ третього місяця осені)

Я – ворон, брат вітру,
чорний пророчий птах,
що здавна ці гори пантрує.
В найнепрогляднішу ніч
я для них продираю небо,
щоб сонце на землю пустити.

То ви даремно:

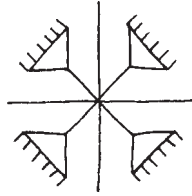
– Нечистий,
харчується падалиною,
несеться за військом,
передчуваючи здобич,
з тим світом спілкується.
Я просто – прадавній.
Ні добрий, ні злий,
бо живу за цією межею.

Правда, в мені дари мольфара,
що не мав кому хист передати
серед здрібнілого люду.
Тому я даю знак про вовків,
котрі йдуть на отару,
сповіщаю про повінь і мор,
про орди, що сунуться в гори.
Ви лиш слухайте!
Не за серце хапайтеся, а зброю,
аби долю не проклинати.
Я байдужію. Я не мольфар,

але мушу терпяче чекати,
коли гори народять людину,
яка зможе цю ношу понести.

14.VIII.12

ЛЕГЕНДИ ЧОРНОГОРИ

*...щотравня
Юрій сходить на Смотрич,
виймає з тобівки золоті ключі,
розмикає небо і землю –
весну на світ випускає.*

ЛЕГЕНДА ПЕТРОСА
(2020, 2 м над рівнем моря)

Ближче літа, коли
позбігають сніги
кам'янистими схилами,
відтанцюють вітри
з повітрулями
і зігріється лист яворовий,
можна вчути
душі незіпсутій,
як на Петросі
тріскає камінь.
То набрали снаги
дивні айстри –
білотки альпійські.
Слуги вітрові
їх сторожують
і вважають
посестрами зір.

Як надходять
години вечірні –
квіти світять
позиченим світлом
позолочених
грон Оріонових.
Вони можуть
сказати напевне,
звідки з космосу
впало насіння,
від якого пішло
все живе,
й куди
душі померлих
відходять.

13–15.IX.03

ЛЕГЕНДА ГОВЕРЛИ
(2060,8 м над рівнем моря)

То тепер на Говерлу
дорогу втоптали –
ходять, як на базар
до Косова.
А колись крізь жерепняк
лише пастухи та опришки
заходили.

Розказують, барон Янош Нодь
був чоловіком маєтним,
безбідно жив у своєму вароші¹ –
пив, бенкетував,
гості від нього
тижнями не вибирались.
Коли ж довідався, що ніхто з мадярів
не був на найвищім
чубку Черногори,
то надумав перший
зійти на вершину
і назвати її своїм ім'ям.

Сказано – зроблено.
Взяв з собою
дванадцять челядників
рослих і жвавих,
чверть сотні коней
білих-білих.
Одну половину – для верхівців,
а другу – для шкіряних бесагів

---

¹ Місті.

зі спорядженням і харчами.
Вся Угорщина знала
про похід Нодя,
що мав принести панові гонір,
а державі – славу.
Про те, що на горі
безліч разів побували гуцули,
ніхто й не згадував.

Мап ще не склали,
возових доріг не було,
тому йшли поволі
долинами й пляями,
обминаючи буреломи і греготи,
переганяючи коней
через буйні ріки.
Аж за два місяці
дібрались до невеликого
карпатського села,
звідки до верха
рукою подати.

Барон зупинився,
наказав отаборитись,
два дні відпочивав,
а на третій
двох слуг з кіньми
залишив у таборі,
а з рештою
подерся вгору
через брили і лони,
вільху і жереп.
Сонце пекло нестерпно,

дихати не було чим.
Одного з парубків,
що розбив взуття
і хотів вертатись назад,
пан спересердя застрелив.

Надвечір вийшли з хащів.
Нодь не відчував втоми,
аж летів до вершини,
щоб стати першим над горами.
Ніхто й не помітив,
як небо затягли хмари.
Пішов густий сніг,
і почалася шарга.
За півметра не було видно.
Рятуючись від бурі,
слуги розбіглись хто куди.
Даремно їх Нодь зупиняв –
ніхто пана не слухав.

За ніч намело стільки снігу,
що люди ледве ноги тягли...
Лишень трое угрів
вернулись у табір
змучені, злі, голодні.
Тряслися, як лист на трепеті.
Решта з бароном
навіки лишились в заметах...
– Говерло! Говерло! –
кричали мужі ошелешені.
Ніхто з них не чув
про сніги серед літа.

Відтоді той верх звать Говерлою² –
сніжною горою.
Мовознавці, правда, шукають
слов'янське походження назви.
Так, письменник
Степан Пушик знайшов
у карпатській казці фразу:
– Шкода тої землі,
що отак *говерлує*,
тобто пустує,
ніким не обробляється.

4–5.XI.12

---

² Від угорського *bovar* – снігова гора.

ЛЕГЕНДА ОЗЕРА НЕСАМОВИТОГО

– У Несамовитого дно – не саме, –
твердів старий гуцул, –
під ним кузні Градового Царя,
в яких душі самогубців
і страчеників град кують.
Коли нова душа
потрапляє до них,
то вони тішаться,
нечестиві танці справляють,
а потім хапають міхи з льодом
і розлітаються навсібіч.
Де розв'язують свої торби,
там і падає град з неба.

– Яюсь, вертаючись з торгів
на сигетському ярмарку, –
продовжував верховинець, –
зупиняюсь на ніч коло озера.
Припнув коня до смереки,
розклав ватру, взяв кітлик,
аби набрати води на кулешу.
Лишень раз зачерпнув –
чую якийсь гуркіт.
Глянув, мчить куций панок
у фанній бричці,
запряженій двома кіньми.
– Що ви тут робите
так пізно? – питає.
– Та, кажу, хочу повечеряти
і ніч перебути,

бо страшно темними горами
мандрувати.

– Що ж ви тут будете
кулешею давитись
і під кущем мерзнути.
Я тут недалеко живу,
то й вас прийму як гостя.

Сіли ми в карету
і рушили просто в озеро.
Воно розступилося,
й постав красний замок.
Вікна світилися,
з хоромів линула музика.
Запросив мене Цар за стіл,
що ломився від страв і напоїв.
Балюємось, розмовляємо.
Як лиш вдарило за північ –
вогні згасли, в домі лягли спати.
Та на подвір'ї хтось не вгавав,
стукотів без упину.
Глянув я у вікно
і бачу, як гурт людей
визбирає лід коло кузні.
– Що за дивна робота
у них серед літа? – питаю.
– Та, то душі грішників
збирають град, –
розтлумачив господар. –
Коли вони жили,
я їм підслуговував,
а тепер вони мусять
мені відробляти...

Аж тоді я зрозумів,
що то Нечистий
до мене говорить,
і тричі перехрестився.
Озеро завирувало,
вдарило мене хвилею
і викинуло на берег.
Скочив я на коня
і аж до Криворівні
нісся без відпочинку.

11.XI.12

ЛЕГЕНДА РЕБЕР

(2001, 1 м над рівнем моря)

Нині він не висів,
присилений до голого неба,
а, зіпершись крильми
на студене ребро верховини,
чистив пера від зсохлої крові.
Той чужинець посмів
залетіти в його Чорногору!
Молодий, непоступливий, дужий
починав вже його замагати
й щось опришківсько-вперте
розбудив біля самого серця.
Синім дзьобом, гострішим від бартки,
він роздер тому займанцю груди
і погнав, ніби здобич тарчасту,
за моренні гребені хребтів.
Так, він – беркут, володар цих пасем,
і ніякий чужак не посміє
у його володіннях ширяти!
Як припинить кривавити тіло
(переможники гояться швидко),
він, розкинувши крила метрові,
впаде з Ребер в холодне повітря
і полине у свою долину
до нащадка на зламаним буці.

26.IX.03

ЛЕГЕНДА ШПИЦЬ
(1863, 1 м над рівнем моря)

Ще з середніх віків
через гори Шпиці,
як стовпи з ялиці,
гуцули ходили
на сигетські ярмарки.
Саме тут вони й оселили
Діда Первовічного,
що сидить у кам'яній коморі
за дубовим столом
й важку книгу правіку читає
про давнину незапам'ятну
*і майбутню зорю світанкову*¹,
а заодно сторожує
злого Горгона і скарби велетів
на добрі справи заповідані.
Старець, напевно, й сам
походить із велетів,
бо дав собі раду зі змієм,
котрий виріс з вужа,
що сім літ птаха не чув
і сонця не бачив.

Дід, розказують,
мав колись на подвір'ї
криницю з молоком,
за яким до нього
півокруги ходило.
Коли Горгон відростив крила,
почав села палити й людей хапати,

¹ С. Вінценз «На високій полонині».

то внадився до дідової криниці,
бо дуже любив молоко.
Після того, як черговий раз
ґазда побачив колодязь порожнім,
залив у нього сім діжок горілки.
Опівночі змії напився,
сп'янів і заснув.
Дід зв'язав злодія,
відволік в гори
і прикував до скелі
дев'ятьма ланцями.
Доти, кажуть, ті кайдани
будуть силу мати,
поки буде люд хрещений
писанки писати.

28.X.12

ЛЕГЕНДА ГОРИ
ГУТИН ТОМНАТИК¹
(2016, 4 м над рівнем моря)

Федь Головач
опришкував у горах
задовго до Довбуша.
Спочатку парубок був несвідомий
свого призначення.
Спокійно господарював, пас овець,
громадив сіно і клав у копиці.
Якщо й виказував силу,
то в невинних забавах.
Міг легко
двійко скупаних коненят
винести з потоку, –
аби ноги не заталапали,
або вимкнути
трирічного бучка з землі,
щоб розігнати
буйних сусідських хлопців.
Та коли мадярські гайдуки
спалили хату і зруйнували газдівство,
а батько помер від катувань,
то закипіла буйна кров
у молодих жилах.
А як розшукав юнака
богатирський кінь,
якого й кільканадцять мужів
не втримають,
то відразу спливли в пам'яті
ненькові оповіді

---

¹ Осіннє пасовище (з румунської).

про їхнє походження з велетів
і про те, що світ стоїть сторчма.

І почав легінь
разом з побратимами
на конях літати
вище лісів стоячих
по Галичині й Угорщині,
Польщі й Молдавії,
наводити жах на шляхту,
карати панів і орендарів,
лихварів і дуків,
що нарід кривдили.
З дубового канона,
оббитого залізними обручами,
розбивав палаци і замки,
фільварки і тюрми –
світ рівняв.
Згодом, коли освоївся
зі своєю силою,
осів на Гутині Томнатицькому,
перестав розбивати маетки,
а лишень висилав
одного з поплічників
з чепеликом – опришківським знаком.
Пани самі складали викуп
згідно з вимогами
або тікали світ за очі,
де їх не чули й не бачили.

Тієї весни біс зовсім знахабнів:
нищив птахів і худобу,
ламав млини і греблі,

кепкував з неба –
громи передражнявав.
Набридло це парубкові.
Надвечір, коли підплитник
вкотре розтарахкався над озерцем,
він вирвав зі скелі брилу
і з розмаху жбурнув нею в чорта,
аж гори здригнулися,
а з різкатою
лишень темна кров цівкнула.
Вимастився нею Головач
з голови до ніг,
і з тих пір не брали його
ні вогонь, ні шабля, ні куля.
А слава про Федора-бісовбивцю
далеко полинула.
Зробила його втричі вищим,
всемеро дужчим.
Казали, що в лицарських постолах
діти, як в ночвах,
по Тисі плавали.

На Спаса аж з Відня
примчали посланці від цісаря
з проханням, аби Головач
боронив край
від турецької напасті,
обіцяли війська –
скільки сам захоче.
Понісся опришок в Семигород,
став на високім міжгір'ї
і наказав ладувати канони
стрільним порохом.

А як дим розвіявся –
врізався в лави бусурманські,
рубав наліво й направо,
аж поки ворог не втік.
Цісар призначив героя
гірським воеводою,
кликав до бурґа мешкати,
та Головач подякував,
казав, що йому на Гутині ліпше.
Не образився пан-цісар –
навпаки, наказав щотижня
доставляти в гори
міх борошна й діжку вина
як офіру за подвиги.

До сивої старості
сидів богатир на Гутині:
літував і зимував,
годував велетенські стада,
газдів розсуджував.
Рештки його мурованиць,
якщо добре шукати,
і нині можна знайти
в Чорногорі.

26–27.VIII.12

ЛЕГЕНДА БРЕБЕНЕСКУЛА¹
(2035,8 м над рівнем моря)

То – найбільший ведмідь
Чорногори.
Смеркові ліси
від Костриці до Смотрича
були в межах
його володінь.
На Шпицях пантрував
скарби хлопців Олексових,
вздовж хребта –
родіолові корені,
а в Черемоші –
срібло пстругів.

Того року
погода зіпсулася –
всеньке літо
дощило і хлюпало.
Кілька ягід,
горішок буковий –
то й згадалося
ловецьке ремесло.
В чагарях
серед вільхи і жерепа
підстеріг білу сарну
лісовчину²
і погнав
до зрадливого каменя

---

¹ Барвінкової гори (з румунської).

² Лісовки – нявки, що випасають
лісових звірів.

в бербенеські
облізлі верхи.
Аж тоді зрозумів,
що лісовчина,
як косуля
до урвища скочила.

Сарну він приховав
межи травами
від голодних птахів
трупожерливих
і пішов у лісі
господарити.
Коли ж очі
з планетою³ стрілися,
то не стало
ведмедеві дихання.
Звір затерп.
Він і досі стоїть
заворожений,
як йти вниз
від Вухатого Каменя.

18–20.X.03

---

³ Планета – тут нечиста сила (Чорт,
Нявка, Відьма), що вночі панує.

ЛЕГЕНДИ СМОТРИЧА

(1898, 4 м над рівнем моря)

І. Про подвиг святого Юрія

Коли ворон був білий, як сніг,
і сумирний, як голуб,
серед гадів гаджинських¹
жили такі,
що сім літ голосів не чули.
Саме з них виростали ті змії,
що джерела святі вартували.
Кажуть, восени замість афин
найбільший з них
зжер якусь кардашину²
і почав пухнути.
Через зиму вимахало
страшне одоробло
зі скляними очима,
яке викидало з паші
жерла вогню і диму.
Воно замикало всі води
і ні дня без вівці
не могло прожити.
Як скінчилась худоба,
гуцули з Дземброні³
вимолили собі в поміч
святого Юру на білім коні.

---

¹ Гаджина – полонина в Чорногорі.

² Кардашина – стерво.

³ Дземброня – село, річка і гора на
Верховинщині (від давньо-
слов'янського «дзембр» – зубр).

Він примчав з гострим списом
і двосічним мечем,
вдарив смока серед ока
й убив смока на вік-вічний.

З тих пір щотравня
Юрій сходить на Смотрич,
виймає з тобівки золоті ключі,
розмикає небо й землю –
весну на світ випускає.

17.I.13

II. Про готицю

На гребінь між Смотричем
і Вухатим Каменем
жодна птиця, крім ворона,
не сідає.

Певно, чує багатоголову готицю,
яка десь тут у печері мешкає –
живу і мертву воду пантрує.
За тепло і пожертву
пускає соки трьома потоками,
які з-під гряди збігають,
а за гріхи
карає на́рід посухою.
Лискучі замерзлі гуки –
то насправді і є
скляні замки на Смотричі.

Готиця давно має крила
і вміє літати,
та лише кілька разів
покидала сховок.
Вона чекає *на западь снігу*
по церковні вікна,
коли ніхто в гори не йде
і не може джерела втворити.
Тоді свистить страшним свистом,
здіймається в небо,
що полуменем горить,
і шукає якусь поживу:
козу, оленя чи навіть
пізнього подорожнього,
бо зголодніла
після сльотавого літа.

13.I.13

ДЗЕМБРОНСЬКІ ЕТЮДИ

Миколі Кугутякові

І. Качка

Давно, як Карпати
постали з води
і не мали
ні смерек, ні буків,
залетіла сюди
злота вугінка.
І знесла вона
золоте яйце-райце,
із якого все живе
вилупилось.

Кого прірву віків
вперто повторюють
ось ці качкоконі,
ліплені з глини
і різані з кості?
Чи то живу пташку,
чи кам'яну подобу
дзембронської
богині-птиці,
що сонечко возить
підземним дунаєм,
аби зранку воно
всміхалося,
твердь зогрівало.

22.I.13

II. Жаба

На Благовіщення –
коли зиму
у візку виряджають,
а літечко
у човні привозять,
земля отворяється,
і володарка «нижнього світу»
на сонечку гріється.
Вона слугує
Великій Богині –
стереже води
земні і небесні.
Навіть найдужчий змії
не сміє цій панні перечити,
бо забере душу.

22.1.13

*III. Вухатий Камінь
(1850 м над рівнем моря)*

Понад тисячу літ
на «Золотих лугах» аль-Масуді¹
пасеться спомин
про храм у серці Карпат,
де самітник-волхв
рухає патерицею
кості мерців з могил.

То йдеться про Вухатий Камінь –
брилу-голову тура чи зубра
з відстреленим правим вухом
у Першу світову.
Під вершиною науковці локалізують
алатир-вівтар,
на якому горяни
приносили жертви богам,
а на середній терасі –
святиню-капище.

Важко сказати,
якою вона була.
Чи справді з корала червоного
і смарагду зеленого,
чи з різьбленого дерева
і тесаного каменю?
Але зрозуміло,

---

¹ *Йдеться про твір арабського науковця-енциклопедиста аль-Масуді «Золоті копальні і розсипи самоцвітів», або «Золоті луги».*

що тут ходив Бог-Отець.
То Він, коли Оріана
зайшла під сузір'я Тільця,
дбав, аби на Землі
були мир і достаток.
То Його слід
відбився на камені.

25.I.13

ЛЕГЕНДА ПОГАНОВОГО МІСЦЯ

Чому верх пасма
між горами Чорною і Дзембронєю
називають Поганим місцем,
достеменно не знаю.
Одні кажуть – щоб затерти
поганське минуле верхів'я,
другі – через те,
що сюди часто-густо
б'ють блискавиці.
Сам бачив, як сім літ тому
рятувальники зносили
тіла трьох студентів.
Треті ж пов'язують назву
з улоговиною Пільцём,
де колись нелегально
торгували худобою.
Австріяки закрили чорний шлях,
розмістили в горах сторожу
і дали дозвіл стріляти
в порушників заборони.
Розказують: неподалік
ще парубком
пас вівці Олекса Довбуш.
Якось небо затягло хмарами,
почало гриміти і лускати.
Вихор відколов шмат скелі
і поніс в долину.
Бачить хлопець – дідько
пливе по небу,
з очей іскри летять.

Схопив рушницю,
набиту ярим зерном
і рештками підкови,
додав срібний гудзик,
зірваний з сардака,
націлився і стрілив.
Осинавець зойкнув
і гепнув на землю.
Нараз гримоти стихли,
дощ перестав падати.
Олекса вигнав з гущака овець
і почав собі щось наспівувати.
Підійшов до нього стрункий чоловік
у білій одежі, мабуть, ангел.
Звідав, що хлопець хоче
за вбивство чорта –
чи грошей міхами,
чи королем стати.
Вівчар сказав, що нічого такого
йому не треба,
хіба що сили побільше
та щоб куля і бартка не брали.
Так і сталося:
ніхто з парубком
не міг силою мірятись.
А Олекса кинув вівчарити,
одяг білу сорочку рантухову,
портківниці червоні пасовані,
купив два пістолі дубельтових
і капелюх з жовтою бляхою
та й став опришкувати.

9.XI.12

ПРО ПІП-ІВАН,
АБО ЧОРНУ ГОРУ
(2028,5 м над рівнем моря)

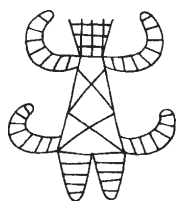
Псоголовці
той верх обминали.
На ній мешкав
старий чорноризець,
що був, певно,
найближче до Бога.
Він замолював
людські гріхи,
розумів силу
трав і коріння,
чувся дужчим
карпатських
опришків
і лишив на горі
дикий камінь –
тоскну згадку
про власну подобу.

Брилу довго
кришили вітри,
а потім
кололи гуцули,
що возили
з Шибеного кіньми
вгору камінь,
дошки і столярку,
аби коштом
повітряних сил
спорудити

модерну будівлю
для вояків
і астрономів.
Саме з неї
вдивлялись
у зоряне небо
і, чи не перші в Європі,
пускали
радіозонди,
які говорили
пілотам
про стан атмосфери.

... Призабуті
фундамент і стіни
ще чекають
теперішніх зодчих.

25–26.X.03

БАРВИ ЖИТТЯ

*Які зорі рясні опівночі
над Костричем!
Як п'янять черемхові
вітри!*

***

– Як виник світ? –
вкотре запитуєш ти,
і я розкажую,
правда, щораз по-іншому.
Спершу, коли тобі
років зо п'ять, –
про двох голубів,
що обіймалися,
на дно морське опускалися,
виносили ринь і каміннячко.
З ріні – ґрунт і трави,
з каміннячка – сонце й небо.
Потім, уже школярикові, –
про Око, що летіло
з вічності у вічність
і залишило крапельку сльози
в імлі космічній.
Та сьогодні – весна,
і мені не хочеться вгадувати,
де ми там на параболі Лінде¹.
Я просто скажу,
що Всесвіт для кожного з нас
починається з колискової пісні.

12.II.12

---

¹Андрій Лінде – професор фізики
Стенфордського університету, автор
інфляційної моделі Всесвіту.

***

Господиня до свята
випікає ягняток
й роздає по ягнятку
пастушкам за колядку.
Ходить Велес тим часом
коло букових ясел
та й питає худобу,
чи дбайливий господар.
Як стайні вичищає
і телят напуває,
як розчісує гриви
своїм коням грайливим –
тоді буде багатий,
що кожух волохатий.

8.IV.07

* * *

Серед Посту всі свої роки
пише Україна писанки.
В графіку узорів і значків
заплітає спогади віків.
А зобразить радощі й жалі,
позбирає грудочки малі
й згадає, чим пращури жили...
Лиш би ми вчитатися змогли.

6.V.96

СОЛОВЕЙ¹

Ох, ці травневі солов'ї
злетілися, защебетали,
кохання нам начарували,
напившись рос
                    вишневих віт.

Ох, ці травневі солов'ї
цілунків нам наворожили,
щоб ми щасливо вік прожили,
любов'ю виповнивши світ.

А той найперший щебетун,
що оминув ловецькі сильця,
щемкі витьохкував колінця
до світанкової пори.

Спустивши крилечка рахманні,
співав про зорі і тумани,
й кололось серце до троянди,
яка на ранок зяятрить.

25.VI.12

---

¹ Другий варіант.

ВІХИ РОКУ,
АБО МАЛЕ КОЛО

І. Зимове сонцестояння

Вічний крук гойдається на вітрі.
Тишина. Довкруг анітелень.
В мерехтливо-білому повітрі
догорає найкоротший день.

Йде Мара глибокими снігами,
загляда під скелі і кущі:
знає певно – за Малим Горганом¹
має Божич народитись уночі.

Всі плаї замели перемети,
поховали знаки і сліди.
Жодної знайомої прикмети –
знову не віднайде Коляди.

Знову чорний мудрий птах злукавить:
– Йди на річку, в пуцу, до скали.
Черпай воду, ліс рубай, рви камінь...
Тільки козенятка не бери.

19.I.12

---

¹ За Малим Горганом стоїть гора Сияк, давня назва якої Паришва Баба символізує «погашення» язичницького культу.

II. Весняне рівнодення

Піде провесінь в гори,
понесе фіолети ночами.
Буде тріскати бук,
поженуться в Дністер ручаї.
Повернеться з-за моря
віщунка-зозуля з ключами,
святий Юрій заграє
вояцькі мотиви свої.
Відімкне в Чорногорі
веснарку ясну, смерекову,
зіб'є з озера лід –
розіллється тепло золоте...
Але ще вітровії прозорі
не відносять морози на зорі,
ще подрімує світ
і не знає, коли зацвіте.

17–19.II.12

III. Літнє сонцестояння

Шаріло літо вишнею простою,
на Іривці запалювали ватру.
Із вівканням і дикою пальбою
з'їжджалися опришки на Купала.

Їх чорні коні їли дим, пили багаття,
їх гострі бартки зчіплювались в коло.
Так танцювало чорногірське браття,
що розлігались пущі смерекові.

Терпким вином наповнювались плеса,
ридала скрипка, постולי мигтіли,
неслись в потоки вогняні колеса,
тіла горянок ув обіймах мліли.

Губились в травах золоті дукати,
пекли купальські роси між плечима...
А в березні смугляві гуцулята
народжувались з чорними очима.

10.III.12

IV. Осіннє рівнодення

Це – рівнодення...
Осінь, як печаль.
Ледь жовте листя
зовсім облетіло.
Зі Смотрича
розбурханий ручай
розграфлює
вершини біле тіло.

Тут пограниччя
смертних і богів,
сакральні камені,
притрушені снігами.
Петрогліфи
язичницьких віків
бажають нам
не бути ворогами.

X–XI.10

***

Одним з моїх,
ніким не визначених,
клопотів на роботі
є рецензування спроб
любителів математики
довести велику теорему Ферма
чи дати раду
з якоюсь іншою
проблемою Гільберта.

... Пригадую жінку з виразними очима,
що прилігала в Карпати
з Балканабата (колишнього Небіт-Дага)
і приносила свої трактати
про чотиривимірні фігури
та їхні проєкції.
Якось авторці
навіть здалося,
що відкрила два нові
напівправильні многогранники,
подібні до Архімедових,
як ліва рукавичка на праву.
То вже потім ми з'ясували,
що дзеркально симетричні
плосконосі куби й додекаедри
з погляду геометрії
тотожні.

З японської жилки
й коктейлевих трубочок
вона будувала дивні зорі,
які чимось нагадували

наших різдвяних павуків.
В осерді цих зір
були многогранники,
а по боках – пірамідки.
Тіла називала
Сашковими звіздами
в пам'ять про покійного чоловіка,
на чий могилі проплакала
чотирнадцять місяців,
не розуміючи, чому ще дихає.

Одна з таких зізд
залишилась в моїм кабінеті –
не як вияв жадання слави,
а як спомин щемкий про весну.

XI–XII.09

***

Була б то звичайнісінька мандрівка –
два вільні дні в околицях Яремчі,
яких шукали піввесни по Інтернету,
бо безконечні прикарпатські зливи
нам заважали вибратись з Франківська.
Лиш заясніло на початку червня –
ми до схід сонця в звичних обладунках
чимчикували в полонину Явір,
минаючи руді калюжі на узбіччі.
Цвіли малини, гогодзи¹, суниці,
п'янив чебрець, туманилися гори,
у неглибокім дзеркалі води
купалась рання легкокрила птаха.

Була б то звичайнісінька мандрівка,
якби не пасмо брил явірникових²,
блукання мерехтливими пляями
крізь мочарі, завали-вітроломи
у пошуках проходу на Синяк,
якби не танго виплесків багаття
і юшка з двох десятків козарів,
які знайшлися винятково рано.
Чомусь карпатські духи не пускали
нас до вершини того надвечір'я,
а попросили залишитись в лісі.

Була б то звичайнісінька мандрівка,
якби не чай зі смаком чебрецю

---

¹ Брусниця.

² Хребет Явірник вкритий горгами –
розлогими розсипами з кам'яними
брилами.

і здивування щире олениці:
«Звідкіль взялися ці міські приبلуди?»
Якби не вперте двогодинне продирання
крізь триметрові хащі жерепів
і радість з того, що знайшли вершину,
що захрумтіли горги під ногами.

Була б то звичайнісінька мандрівка...

8.VI.10

***

Восени, серед листопада
піти в Чорногору.
Брести по коліна в снігах
крізь хурделиці і тумани
на той верх, де вітри
попівають.

Зайти в черво «слона»¹,
обліпленого сніжницею,
ніби гніздами,
аби відпочити,
доекпіруватись сухою курткою
і плетеними шкарпетками,
з'їсти пайок і випити чаю.

Не йти переметами
на запланований Смотрич,
бо за три метри
нічого не видно,
а вертати до срібних сосон,
вертати своїми ж слідами назад.

Заночувати у стаї
десь на Веснарці чи Шешулі.
Розкласти з приятелями вогонь,
наварити борщу
за власним рецептом
і, знимкуючи язика ватри,

---

¹ Засніжені стіни обсерваторії на горі
Піп-Іван місцеві мешканці називають
«білим слоном», а саму гору Попіваном,
бо вона наспівує (попіває) вітрами.

розказувати туристичні байки
або планувати чергові вимарші
на тянь-шанські хребти
і хрест Шхельди².

А вдома
солодкий запах смерекових дров
не відпустить тебе
до травня.

16.XI.09

---

² *Гірський масив у центральній частині Великого Кавказу.*

***

Коли світ ошаліє,
мов змилений кінь,
і набухнуть бруньки верболозу,
пора брати наплічник
і йти в сині гори.
Нині, певно,
на Кострицьке пасмо –
там розтали сніги
і зійшли первоцвіти,
вкрили землю до обрію,
ще й небеса

зачепили.

...Зайти в гори
потокком з-під Красника.
По дорозі підняти
облізливих зайців,
що не встигли
змінити хутро.
На північному схилі
обминути сліди
карпатського вуйка –
господаря сеї місцини.
Величезні – куди там
тибетському еті.
... Зупинитись під Костричем –
звідки Чорногора найкраща:
срібна, горда, пречиста.
Постелити намети
на смерекові лапи,
розкласти вогонь
і під гомін струмка
сьорбати рибну юшку

з сімсотграмового ляща,
завбачливо взятого
з дому.
...Прокинутись до схід сонця,
коли за наметами
мінус вісім,
ще навіть птахів не чуто.
Висуватись зі спальника тихо,
аби не збудити друзів,
яким сняться
верхи Шиша-Пангми,
(повз гору вертаються
з вирію гуси,
й на них можна
дивитися зверху).
Забути про цифровик
на тринозі,
що полює на сотні світлин
світанкових,
бо ... зорі:
їх можна руками
хапати зі сфери
і гріти у жевриві-грані...
А весна зробить все,
аби ти, зачарований,
видихнув:
– Які зорі рясні
опівночі над Костричем!
Як п'янять
черемхові вітри!

28.IV.10

З ЧУЖИХ САДІВ

*Життя – то сувора
і не завжди шляхетна штука.*

НІЧНИЙ СТОРОЖ

(з Давида Самойлова)

В турбазі, недалеко від Тапи,
жив незвичний нічний сторож.
Казали, що ночами він пише ноти
і грає на гобой в котельні.
Якось ми розговорились
про Глюка, про Моцарта й Гайдна.
Сторож узяв невеликий фугляр,
щоб досягти інструмент.
Гобой лежав, занурений в оксамит,
рознятий на три нерівні частини,
чорний, гладенький, лискучий,
як вороні в обладунках.
Музика поз'єднував трубки,
і чорне дерево механізму
відгукнулось камергерському блиску
срібних клапанів і регістрів.
Я попросив зіграти. І сторож
видув з легкістю складува
кілька неголосних пасажів...
Потім став у концертну позу
і заграв легко, мов маестро,
початок моцартівського квартету.
Та раптом гобой спіткнувся і пискнув.
І сторож недбало промовив: «Досить!»
Він не міг виступати на сцені,
бо мав поламані ребра
і легені, випалені війною.
Віддихавшись, він закурив...
Ось чому дивний сторож
грає ночами в котельні,

а не в якомусь скромному джазі
у замиськім ресторані.

Завдячуйте долі, поети,
за те, що вам не потрібно легень,
аби дути в мундштук гобоя чи флейти,
не потрібно швидкості пальців,
аби не спікатись на фортепіано,
що вам майже нічого не треба, –
а все, що треба, –
те завжди з вами.

8.ІІ.12

ФАНТАЗІЯ ПРО РАДНОТІ
(з Давида Самойлова)

В сорок п'ятому році
коло Оранієнбурга
дві похнюплені шкапи
тягнули велику підводу
безлюдним гостинцем.
Візничий у камізельці
і чорному капелюсі
йшов поряд з тим тарантасом,
подібний до італійця.
– Хто ви? – спитав по-німецьки
я у худого мандрівця.
Погонич здвигнув плечима,
і тарантас зупинився.
Зиркнуло зі щілини
декілька личок дитячих
блідих, переляканих, сонних.
Потім з-під тенту з'явився
старий чоловік у лахмітті
із поглядом божевільним.
Сиве волосся стирчало,
як віхті брудної соломи.
Він закричав по-німецьки:
– Я, Радноті Міклош, –
великий угорський поет!
У рідному Будапешті
мене знає усякий собака.
Мене підібрали цигани,
бо в мене мандрівне серце.
Це дивовижне плем'я,
яке не здолати нікому,

Йому ж бо призначило небо
свободу, музику, коні.
Немає у цілому світі
красивіших за циганок!
Тут я хочу померти
під скрипку і кінське іржання!
До біса – колишня слава!
До біса – минуле щастя!
Я люблю! Я люблю тільки вас,
цигани, музико, коні!..

Так горлав навіжений
шкарбун із циганського воза.
Слухали мовчки цигани
мову незрозумілу!
Наші ж солдати стояли
й думали: дідо схибнувся.

Пізніше я з'ясував,
що віршник Радноті Міклош
загинув зовсім молодим
у Сербії, в таборі смерті.

Може, причулось мені.
Та ні, до сих пір пам'ятаю,
як божевільний старий
горлав, що він Радноті Міклош.

8.III.12

КАФЕ «ФЛАМЕНГО»

(з Роберта Рождественського)

Кафе називалось за іменем птаха –
«Фламенго»

Воно не хвалилось вогнями,
воно не шуміло.

Курило кафе,
прохолодні напої
ковтало...

І була в нім гітара.

Ах, якою була в нім гітара!
Нечесаний хлопець
сидів на малюсінській сцені.

Він був непокірний, як ліс,
недосяжний, як скелі.

Та в гулі гітари
посріблені
чулися труби, –

з шаленством таким
він жбурляв свої пальці
на струни!

Заплющував очі,
гойдаючись напівзабуто...

В гітарі жили то вечірня дорога,
то смуток,
то вперта веселість,
а то

колискова дитяча.

Гітара металась!
Гітара заходилась плачем!

В ній чулися
моря прибій

і орлиний
розгніваний клекіт,
і стукіт зубів,
і дівочі оголені плечі,
і замріяний світ,
і початок
залізного ритму..
Гітара
сміялась!
Гітара з людьми
говорила.
Чотири оркестри зуміла б вона
переграти..
Кафе називалось,
як давня забута соната, –
«Фламенго».
Диміло кафе
і в повітрі витало..
А хлопець
завершив концерт
і погладив гітару.
Уже незнайомий,
безпристрасний
і чужий
від столу до столу
з тарілкою рушив
крізь дим.
Він йшов
так, як ходять по шклу, –
поволі звичайно.
І дзенькали гроші.
І він посміхався печально.
Як всіх обійшов,

до брудної стіни притулився...
Я згадую,
згадую завжди
                                того гітариста!
Я власним єством відчуваю,
як у малюсінькім колі
в прокуренім зовсім кафе
                                під найменням
«Фламенго»,
поволі
                                німію від болю.
Ледь чутно
                                читаю
                                рядки.
Усміхаюсь.
А потім
один ступаю
                                посеред бентежної ночі.
Від столу до столу
з мілкою тарілкою.
Мовчки.

10.ІІІ.12

ВІЛЬНИЙ ВІРШ

(з Давида Самойлова)

Професор Вільям Росс Ешбі
вважає мозок негнучкою системою.
Професор, напевно, має рацію.
Якби мозок був гнучкою системою,
то він би давно прогнувся,
він би прогнувся, як лист бляхи,
від машинного гуркоту, від швидкостей,
від криків динаміка, від повістей,
від телебачення, від дебатів,
від артилерії, від мандатів,
від погроз, від брехливих слів,
детективів, сердитих брів,
прогресу науки, сімейних чвар,
відсутності грошей, поблажливих кар,
поняття безмежності, досягнень професії,
законотворення і поезії,
новин медицини, зневаженого кохання
й недосконалості.
Але мозок не гнеться.
І тільки гуде під страшною напругою.
І все-таки залишається прямим.
Мені хочеться вірити професорові Ешбі
і не хочеться вірити письменникові Кафці.
Будь ласка, виберіть час,
вимкніть радіо, відіспіться
і відчуйте в собі наявність мозку –
цієї міцної негнучкої системи.

8.ІІІ.12

Я ДОЩ ЛЮБЛЮ

(з Миколи Старшинова)

Я дощ люблю спокійний, чистий,
коли він свіжістю бринить,
стікає яблуневим листом,
пелюстку зважає на мить.

Коли не чути грому, тріску,
бо блискавиці в небі сплять,
коли в полях і середмісті,
і в серці – сон і благодать.

Коли під дахом небозводу,
тло загубивши голубе,
мовчить задумана природа.
Мовчить і слухає себе.

8.IV.12

ПОЧУТИ ВОНА ЗУМІЛА
(з Хуана Рамона Хіменеса)

Я якось зронив у мові,
почути вона зуміла:
– Як хочеться, щоб весною
любов зодяглась у біле.

Підвела ясні зіниці,
поглянула так несміло,
і тільки дитячі губи
сподіванкою горіли.

З тих пір, коли через площу
проходив травневим ранком,
серйозна, у білій сукні
стояла вона на ганку.

10.III.12

САГА ПРО КИТОБОЯ¹

Передмова

На безлюдному Естадосі
біля протоки Дрейка
Мікал Мартінсен
прожив сім довгих літ,
харчуючись м'ясом
птахів і тюленів.
Китові ребра
були йому за дрова,
дика селера –
за вітаміни,
а пінгвіняча кістка –
за голку.

В погожі дні,
щоб не схибнутись,
чоловік лупав дикий камінь,
перемуровував житло,
а в мерзенну сльоту
шив шкіряну одіж
і складав
довжелезні листи Греті –
насмішкуватій білявці
з Бергена,
з якою хотів одружитись.

---

¹ *За канву цього ритмізованого, досить-таки довільного переказу (не перекладу) взято повість Олександра Іванченка «Десятий выстрел» (Там за горизонтом...: Повести, роман. – М.: Сов. писатель, 1986. – 509 с.).*

Бездонними ночами,
коли не спалось,
він слухав
шлюбні пісні
горбатих китів,
вирізняв діалекти
у цоканні кашалотів,
передчував жах
дрібних риб,
яких дружні косатки
глушили хвостами,
фарбуючи пурпуром
воду.

*Оповідь перша.
Як стати гарпунером*

Раніш гарпунером
міг стати кожен,
хто добре стріляв
і знав норів китів.
Та, починаючи
з двадцятих років,
флот скорочувався,
китові стада рідшали,
і досвідчені китобої
утворили спілку гарпунерів,
яка видавала дипломи
і розподіяла на роботу.

Відтепер,
щоб стати гарпунером,
треба було наплавати
капітанський ценз,
займати посаду
не нижче
помічника капітана
та внести до каси
суму, рівну
піврічному заробку.

І головне –
у визначений
для іспитів час
зробити десять
залікових пострілів
з таким розрахунком,

щоб вполювати
десятьох китів.
Бодай один промах,
і іспити переносили
на другий рік.

Допускати
до гармати когось,
хто не мав
гарпунерського диплома,
суворо заборонялось.
Кожен з претендентів
мав тільки п'ять
пробних пострілів
безпосередньо
перед іспитом.

А пробитися
до морської еліти –
стати капітаном-гарпунером
означало для моряка
зробити добру кар'єру,
жити в достатку,
бо ніхто в морі
більше не заробляв.

І зорі сприяли Мікалові:
пощастило влаштуватись
на китобійний флот,
скласти іспит
на штурмана
далекого плавання,
стати старшим помічником

капітана судна,
яким був
рідний брат Маріус.

То й моряк
розмалював мрії:
оранжевим – свято літа,
коли вся Норвегія
сміялась і танцювала,
синім – очі коханої,
яка обіцяла чекати,
білим – віллу
з видом на фйорди
недалеко
від рідного дому.

*Оповідь друга.
Про Вільяна Паульсена*

Іспити, як правило,
кандидати
складали парами.
Коли один стріляв –
інший йому
заряджав гармату.
На одному судні
екзамен могли скласти
одночас двоє.
Проте, на випадок удачі,
вакансію гарпунера
віддавали
кращому з них.
Тому претенденти
стежили один за одним,
як могли.

Мікаловим суперником
був Вільян Паульсен –
довготелесий фіфак,
зовсім лисий
у свої двадцять сім.
Ходила чутка,
нібито він небіж
головного штурмана
флотилії,
бо інакше б як його,
зовсім молодого хлопця,
що заледве наплавав
капітанський ценз,
надіслали на судно
дублером капітана.

Отримати таку посаду
на норвезькому флоті
було неможливо.
Дублерами капітанів
могли бути
лишень інспектори
Спілки гарпунерів.
Вони ніколи
не стояли на вахті,
не займались на судні
ніякою корисною роботою,
проте платню
одержували справну –
в чотири рази більшу,
ніж у матросів
першого класу.
І йшла вона
із загального паю команди.

Для інспектора
цей молодик
був надто юний,
але працювати
також не хотів,
тож взяв на себе
обов'язки
добровільного
церковного проповідника.
Він тільки
зухвало посміхався,
коли йому натякали,
що на китобійцях
не проповідями
заробляють гроші.

Навіть коли «дев'ятка»
з шістьма фінвалами
на буксирі
йшла на базу
здавати здобич
і почало штормити,
Вільян не вийшов
на аврал,
а зачинився в каюті,
читав молитви
і не відповідав
на стук.

Море вирувало,
біліло від піни
та уламків криги,
гриваті хвилі
перекочувались
через палубу,
важкі хмари
води, граду і снігу
буквально насідали
на борти, надбудови,
ванти і щогли.

Вся команда
зі шлангами
з гарячою водою,
кирками і лопатами
шість годин збивала
крижане покриття,
бо обважніле судно
могло втратити остійність
і перекинутись.

Лишень Вільян
читав молитви.
Матроси були готові
виламати двері
і побити його,
але старий Ольсен
їх зупинив:
– Живі потребують роботи,
а причиною звільнення
може стати
будь-яка зачіпка.
Писати доноси
цей жевжик уміє.

Багато потім
було авралів,
але проповідника
більше не чіпали.
Лишень були вражені
його витримкою
і незворушністю,
бо не кожен
зможе кілька сезонів
прожити в тісному
корабельному колі,
вдаючи, що не помічає
холоду і зневаги.

*Оповідь третя.
Іспити. Перша спроба*

Паульсен мав певний
практичний досвід,
бо два роки ходив
учнем гарпунера
на англійському судні.
Там за гроші
дозволяли гатити з гармат
скільки завгодно.
Мікал Мартінсен
зайвих грошей
не наскладав,
але хвацько нагвинчував
вибуховий заряд
на гарпун,
відмінно знав гармату
на братовій «дев'ятці»:
її пристрілюваність,
вигідну дистанцію,
кут стріляння
і багато іншого.

Тридцять восьмого року,
ще до виходу в рейс,
Спілка гарпунерів
призначила іспити
на п'ятнадцяте лютого –
в місяць штормів.
Але день видавався лагідним,
океан саяв, мов озеро.
Боячись прогавити погоду,

Вільян попросився
стріляти першим,
і Мікал відмовився
від жереба.

Святенник піднявся
на майданчик з гарматою,
опустився навколішки
і молився...
тридцять хвилин,
годину, півтори...
Він навмисне тягнув час,
аби весь погожий день
припав тільки йому.

При такому
скупченні китів
свої п'ять пробних
і десять залікових гарпунів
він встигне вистріляти
ще сьогодні,
а Мікалів іспит
доведеться перенести на завтра,
а то й узагалі
на наступний рік,
якщо почнеться шторм.
Більше трьох днів
іспити не тривали,
бо заважали
нормальному промислу.

– Послухайте, Вільяне –
стримуючи гнів,

кинув Мікал, –
якщо саме зараз ваш бог
потребує стількох молитов,
то я повертаю собі
право жереба.
Паульсен не ворухнувся,
ще хвилин п'ятнадцять
шепотів отченаш,
потім поволі встав,
широко перехрестив
супротивника
і сумовито мовив:
– Нехай Господь простить вам,
Мартінсене.

Далі довгов'язий демон
діловито підійшов
до гармати і почав
вицілювати китів.
На третьому заліковому пострілі
святенник зрізався.
Він зблід,
його тонкі білі руки
затремтіли.
– Господь каже «не вбий»,
а ми вбиваємо, –
сказав неголосно
і запропонував Мікалові
зайняти місце
біля корабельної зброї.

Залишалось
ще сім годин денного часу,

по краях велетенського
китового стада
проглядались
чорні силуети китобійців,
лунали, притишені відстанню,
вибухи.
Після семи вдалих пострілів
Мікал подав стерновому знак
повертати праворуч.
На відстані трьох кабельтових²
він зауважив здобич.

Корабель підійшов ближче,
і моряки побачили
бойовисько.
Кашалот бився
з велетенським кальмаром.
Десятиметровими щупальцями
спрут обвив голову
морського хижака
і пошматував
його нижню щелепу
на клапті.
Без неї спермуел не міг
ані проковтнути кальмара,
ані позбутись тісних обіймів.

Наблизитись до кита
можна було
на будь-яку відстань,

---

² *Кабельтов* – міра довжини для вимірювання в морі невеликих відстаней; становить 185,2 метра.

але взяти на приціл –
майже неможливо.
Шукати іншого велетня,
відмовившись від цього,
Мікалові не дозволяла гордість.
Пальцем лівої руки
він натиснув гашетку,
і гарпун влучив
точно на три дюйми нижче
від лівого плавця.

Постріл був вдалий,
але одразу
після розриву гранати
в китовому тілі
наспів могутній удар
об корму корабля.
Накрите хвилею суденце
затремтіло.
Китобої вже знали,
що то інший лютий самець
ходить коло убитого.

– Германсене, лінь! –
крикнув мисливець.
Механік рвонув
важіль лебідки на себе,
і дерев'яні колодки
амортизаторів
густо задиміли.
Манільський канат
ще трохи просунувся вперед
і провис. Кит знесилів.

Канонір ухопився
за бортовий леєр³,
метнув в тушу
порожнисту піку,
аби через неї
закачати в кита
повітря.
Інакше здобич потоне
при обрізанні ліня.

Удар повторився.
Чудовисько знову
таранило корабель.
Дві лопаті гребного гвинта
ніби язиком злизало,
судно ламало вібраціями.
Мікал скомандував
«Стоп машина»
і усвідомив,
що промисел завершено.

До кінця сезону
«дев'ятка» теліпалась
на швартових
під бортом флагмана,
а потім на заводі
у Грютвікені
зализувала
сліди сутичок з китом,
штормами і кригою.
Про Норвегію було
годі й думати.

---

³ Леєр – туго натягнутий трос,
обидва кінці якого закріплено.

*Оповідь четверта.
Друга спроба*

Наступного року
Мікал Мартінсен
стріляв сам.
Усі три дні іспитів
Вільяна палила гарячка.
Десять залікових гарпунів
пройшли влучно,
але восьмий
не зарахували.

Норвежці полювали
біля островів Баллені
в морі Росса.
Було тихо і холодно,
розріджене повітря
колело в грудях.
Увесь простір до обрію
займали айсберги
і бурі плями планктону –
пасовиська вусатих китів.

Ще до полудня
в «дев'ятки» на прив'язі
гойдалося вісім фінвалів.
Після обіду марсовий,
ледь піднявшись на щоглу,
загорлав:
– Блювали! Блювали!
Мікал скомандував
«Тихше хід»

і обрав для себе
найбільшого самця зліва.

Кит підпустив до себе
на метрів двадцять п'ять.
Моряк подумав,
що схибити неможливо,
і стрілив, майже не цілячись.
Гарпун увійшов
за три метри від лівого плавця,
застряг у спині
і лишень приглушив кита.

Звір хвилину
лишався непорушним,
потім стрепенувся,
довго ходив на глибині
широкими колами,
а далі випірнув
і різко рвонув
уздовж корпусу корабля,
пускаючи забарвлені кров'ю
фонтани.

Колодки амортизаторів
від швидкого обертання
зачаділи, мов у пеклі.
Поки старший механік
гальмував лебідку,
розмоталось
зо триста метрів ліня.
Черговий раз виринаючи,
кит зачепив ним

гребний гвинт.
Роздерти намотані кільця
машині забракло потуги.

Звір завалювався
на правий бік,
проте сили
в півторатонному тілі
було досить.
Він ще міг протягнути судно
миль двадцять до рапаків –
позатоплюваних по шию
айсбергів, що поплавцями
білили на горизонті.

Мікал прив'язав до жердки
фленшерного ножа
і поплівся на корму.
Треба було рубати лінь,
що означало втратити кита
і заліковий гарпун.
Два роки простирчати в льодах,
і вернутись ні з чим.
– Проклята тварюка! –
вилаявся моряк.

– Германсене! – гаркнув він. –
Що роблять ваші машини?
– Заплішило шатуни
у двигуна, – відповів механік.
– Голову вам заплішило.
Чому стопорили пізно?
– Я чекав наказу.

Мікалові стало ніяково.
Механік був дещо повільний,
але думати вмів.

– Не ріжте лінь, Мікале.
Кит стомлюється,
бачите рожеві плями?
Дочекайтесь слабини
і накиньте лінь на шпиля⁴.
Нехай кит
позмагається з машиною.
– Гаразд, Германсене,
давайте гак.
Канат, кількома витками
накинаний на шпиля,
задзвенів, мов сталевий,
і машина ривками
підтягала блювала до судна.

Звір був знесилений,
але живий.
Його треба було добивати.
Оскільки «дев'ятка»
мала єдину гармату,
то згідно з правилами
здобич зараховували тому,
хто підійде перший
і зробить добійний постріл.

---

⁴ Шпиль – машина з вертикальним валом, застосовується на суднах для полегшення швартових робіт та переміщення вантажів, які є на палубі або за бортом.

Старий Якобсен
ладен був віддати
молодшому Мартінсеніві
не тільки цього синього кита,
але й увесь свій улов.
Та вирішував не він,
а рада гарпунерів.

*Оповідь п'ята.
Спроба третя і остання*

На третій рік
Паульсен знову схибив.
Третій заліковий гарпун
ковзнув по спині кита
і буцнувся в воду.
Мабуть, не мав пан
здібностей до цієї справи.
А от Мікала
переслідував фатум.

Того дня сталося неймовірне.
Накачавши повітрям
щойно вбитого фінвала,
моряк трохи лівіше курсу
помітив великого горбача.
В мить натиску гашетки
на лінію прицілу
свічкою вистрибнуло китеня.
Гарпун прошив його наскрізь,
та напрямку не змінив
і влучив точно в ціль.
Граната, нагвинчена на гарпун,
якимось дивом
не вибухнула в китеняті,
а розірвалася в тулубі
дорослої самки.
Паульсен побожно
перехрестився:
– Ви вчинили тяжкий гріх,
Мартінсене.
Це – вбивство агнця.

Мікал промовчав.
Два кити на однім ліні
страхували його
від можливої помилки.

Моряк міг запрягтися,
що й восьмий постріл
був такий же влучний,
як і сім попередніх.
Але гарпун чомусь
викривив траєкторію,
боком ударився об кита
і відскочив од нього,
мов гумовий.
Мікал був певен,
що рикошет стався випадково,
бо дев'ятий гарпун,
посланий в того ж кита,
вцілів справно.

Згідно зі звичаєм
перед десятим пострілом
претендент звертався
до членів команди
з урочистою промовою.
Ті висловлювали йому
свої зауваги,
якщо такі були.
Коли ж найстарший з моряків
розбивав об гармату
пляшку шампанського,
то виходило, що колеги
бажають мисливцеві успіху

і вважають його
гідним звання
капітана-гарпунера.

На промисловій палубі
зібралось тридцять людей –
усі, крім стернового,
вахтового машиніста
і Паульсена,
який заряджав гармату.
Мікал став
на гарпунерський майданчик,
розгублено глянув
на вольові обличчя друзів
і почав говорити:

– Ось дивіться, братове,
лишився останній постріл.
Якщо пощастить –
гарпунером буду чесним.
Обов'язки та звичаї
шануватиму.
Моя гармата
буде служити всім,
хто розділить зі мною
працю мисливця.
Свою частку від убитих тварин,
звичайно, внесу на посвяту.
Якщо когось скривдив –
вибачте.
Ні на кого зла не тримаю,
до ваших слів і наказів
поставлюсь з повагою.

Боцман Ольсен обійшовся
без промови-відповіді
на благословення,
а підійшов з пляшкою вина
і розбив її об гармату.
Десь за півгодини
марсовий, спираючись
на край бочки руками,
крикнув:
– Фінвал! Прямо по курсу.
Ще за хвилину
розлігся постріл.
Останній, десятий...

Гарпун знову зрикошетив
і плюхнув у воду,
граната вибухнула
біля тварини.
Очі Мікалові
заволокли злість і образа.
Він схопив лінь руками,
викинув п'ятипудовий
гарпун на борт
і тупо дивився на нього.

– Чому два однакові рикошети?
Та ні, гарпуна
під номером сто сорок три
серед десяти, що він відібрав,
не було!
Отже, зараза Паульсен
замінив два нові гарпуни
криваками
з ковальської скрині.

Зухвалий Вільян
непорушно стояв
біля фальшборту.
Захлинаючись від люті,
Мікал кинувся до лиходія
і зацідив йому в пику.
Паульсен змахнув руками,
перелетів через край
і булькнув під воду...

*Оповідь шоста.
Вирок суду*

На норвезьких китобійцях
за вбивство,
що сталося на кораблі,
судили самі моряки.
Вони вибирали суддю
та присяжних.
Як правило, злочинця
зв'язували і кидали за борт.
Коли ж знаходили
пом'якшувальні обставини,
то висаджували
на найближчий
безлюдний острів.
Засудженому, який вижив
і дістався людей,
провину прощали,
бо за один злочин
двічі не судять.

Молодшого Мартінсена
присяжні виправдали
і вмовляли Маріуса
повідомити на флагман,
нібито Вільян
сам упав за борт.
Капітан не мав гарантії,
що правда рано чи пізно
не впливе.
Якщо про подію
на його «дев'ятці»

дізнаються на флагмані
до завершення промислу,
то Мікала стратять,
адже штурман флотилії –
Паульсенів родич.

– Все слушно, капітане, –
сказав Ольсен,
що виконував роль судді, –
слід повідомити на флагман
і висадити брата на острів.
Згодом Мікала
заберемо звідти,
і тоді йому вже
нічого не вдіють.
На нашому боці
буде закон.

Того дня судно
минало протоку Дрейка.
Сипав мокрий сніг.
Найближчим клаптем землі
був затягнутий сірим туманом
Еста́дос.
Висаджуючи шаленця
на пустельний берег,
дали йому запас одягу,
дробовик, сокиру,
дві торбини пороху,
інших потрібних дрібниць.
Капітан, як і належить
у таких випадках,
ні в що не втручався.

*Оповідь сьма,
прикінцева*

У шкіряній торбині
з порохом
вигнанець знайшов
братову записку:
«Вибач, Міккі,
що попроситись по-людськи
заважає моя капітанська посада.
Не хочу згубити тебе
і втратити все,
здобуте важкою працею.
Якщо піддамся почуттям,
то на флагмані скажуть,
що вирок зам'який,
і знімуть тебе з острова
для нового суду.

Вибач, Міккі,
що не встиг зупинити тебе.
Знаю, ти хотів лишень
провчити негідника,
але трапилось нещастя.
Життя – то сувора
і не завжди шляхетна штука.
Я спробую розрадити
батьків і Греті,
поїду до Ліверпуля
і попрошу Джонсона
наступного сезону
зняти тебе з острова.
Будь мудрий і мужній.

Обіймаю, твій Маріус».
Спочатку Мікал сподівався,
що за рік
капітан Джонсон
з Ліверпуля
забере його з острова.
А що судно
буде не норвезьке,
то людину, якій пощастило,
карати не будуть.

Проте час минав.
Зорі студеного Півдня
знаходили в прибережжі
лишень дрібні айсберги
і жодної посудини.
Аж згодом за роки
з Ушуаї – міста лютих в'язниць
течія прибила до берега
кілька колод з колючим дротом.
З них Мартінсен зробив пліт,
з тюленьчих шкур – вітрило
і за чайками,
які повинні вертати туди,
де їх ждуть чаєнята,
дістався Східного Фолкленду
за десять миль
від Порт-Стенлі.

Прибульця
прийняли гостинно:
виділили житло,
місцева газета

сплатила гонорар
за серію оповідей,
які він погодився
написати.
Тут Мікал вперше почув,
що в Європі
скінчилась війна,
і зрозумів,
чому до Естадосу
ніхто не приходив.

Він написав листи
на всі адреси,
які ще пам'ятав,
і за півроку
отримав єдину відповідь
від колишнього боцмана
Ольсена.
Той повідомив,
що брата Маріуса
розстріляли фашисти
за участь в норвезькому Опорі,
батьки повмирили,
а Греті втомилась чекати
і вийшла заміж
за когось іншого.

Сподівання і мрії
враз потьмяніли.
Вертатись туди,
де ніхто не чекає,
чоловік не схотів
і залишився

на Фолклендах єгерем.
Ризиковані лови
диких биків,
на які губернатор
видавав іноземцям
ліцензії,
стали, здавалося, тим,
що відповідало
його суворій вдачі.
Проте вічні зорі
знали напевне,
що перелітні птахи
завжди повертають додому..

21–30.VII.10

ЗМІСТ

<i>Степан Хороб. Поетичні візії Василя Мойсишина.....</i>	8
ДАВНІ ЛУНИ	11
Терношорські етюди	
<i>I. Кам'яний круг .....</i>	13
<i>II. Лада .....</i>	15
Легенда Соکیلських вершин	16
Скелі Довбуша в Бубнищі	19
Про Чугайстра	21
Писаний камінь	23
Легенда Чернелицького замку	26
Скит Манявський	29
Легенда гори Ліснички	31
Про срібницького мутанта	33
Про скрипаля Могура і Заведію	36
ДО КАЛЕНДАРЯ ВОЛХВІВ, АБО ВЕЛИКОГО КОЛА	41
Ялинка (<i>символ першого місяця зими</i>)	43
Вовк (<i>символ другого місяця зими</i>)	46
Сова (<i>символ третього місяця зими</i>)	48
Береза (<i>символ першого місяця весни</i>)	50
Олень (<i>символ другого місяця весни</i>)	52
Соловей (<i>символ третього місяця весни</i>) ...	54
Липа (<i>символ першого місяця літа</i>)	55
Пес (<i>символ другого місяця літа</i>)	57
Лелека (<i>символ третього місяця літа</i>)	58
Калина (<i>символ першого місяця осені</i>)	59
Кіт (<i>символ другого місяця осені</i>)	62
Ворон (<i>символ третього місяця осені</i>)	63

ЛЕГЕНДИ ЧОРНОГОРИ	65
Легенда Петроса	67
Легенда Говерли	68
Легенда озера Несамовитого	72
Легенда Ребер	75
Легенда Шпиць	76
Легенда гори Гутин Томнатик	78
Легенда Бребенескула	82
Легенди Смотрича	84
<i>I. Про подвиг святого Юрія .....</i>	84
<i>II. Про готицю .....</i>	86
Дзембронські етюди	87
<i>I. Качка .....</i>	87
<i>II. Жаба .....</i>	88
<i>III. Вухатий Камінь .....</i>	89
Легенда Поганого місця	91
Про Піп-Іван, або Чорну гору	93
БАРВИ ЖИТТЯ	95
«Як виник світ?..»	97
«Господиня до свята...»	98
«Серед Посту всі свої роки...»	99
Соловей	100
Віхи року, або Малє коло	101
<i>I. Зимове сонцестояння .....</i>	101
<i>II. Весняне рівнодення .....</i>	102
<i>III. Літнє сонцестояння .....</i>	103
<i>IV. Осіннє рівнодення .....</i>	104
«Одним з моїх...»	105
«Була б то звичайнісінька мандрівка...»	107
«Восени, серед листопада...»	109
«Коли світ ошаліє...»	111

З ЧУЖИХ САДІВ	113
Нічний сторож	115
Фантазія про Радноті	117
Кафе «Фламенго»	119
Вільний вірш	122
Я дощ люблю	123
Почути вона зуміла	124
Сага про китобоя	125
<i>Передмова</i>	125
<i>Оповідь перша.</i>	
<i>Як стати гарпунером</i>	127
<i>Оповідь друга.</i>	
<i>Про Вільяна Паульсена</i>	130
<i>Оповідь третя.</i>	
<i>Іспити. Перша спроба</i>	134
<i>Оповідь четверта.</i>	
<i>Друга спроба</i>	140
<i>Оповідь п'ята.</i>	
<i>Спроба третя і остання</i>	145
<i>Оповідь шоста.</i>	
<i>Вирок суду</i>	150
<i>Оповідь сьома, прикінцева</i>	152

ПІДПИСИ ДО КОЛЬОРОВИХ СВІТЛИН

На обкладинці: Терношорське святилище.

Кам'яний круг

У тексті книжки (за порядком розташування):

Лесівські камені. Сокіл

Терношорське святилище. Велика богиня

Чорногірське святилище. Качка

Схід сонця в день літнього сонцестояння

на Чорногірському святилищі

Гарбузівські камені. Рельєфне зображення

людської голови

Щира подяка

Степанові Пушику

і Степанові Хоробу

за доброзичливі творчі поради

при підготовці книжки

та Миколі Кугутякові

за надані світлини.

Василь МОЙСИШИН

КОЛО

За редакції *Ярослава Довгана*
Дизайн *Олени Рубановської*
Верстка *Стефанії Шеремети*
Коректура *Лідії Левицької*

Підписано до друку 15.05.2013 р.
Формат 64х45/16.

Папір офсетний. Друк офсетний.
Гарнітура «Garamond». Умовн. друк. арк. 8,8.

Видавництво «Лілея-НВ»

А/С 250

вул. Незалежності, 18/2

м. Івано-Франківськ

76018

Свідоцтво ІФ №8 від 28.12.2000 р.

Мойсишин В.

М 74 Коло. Поезії. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ,
2013. – 160 с.
ISBN 978-966-668-305-5

У ліричних творах Василя Мойсишина, що радше нагадують неквапливу й розлогу наративну оповідь, проступає авторська спроба досягнути національно-духовне начало з допомогою органічної єдності раціональних та ірраціональних, свідомих і підсвідомих, сакральних і профанних вимірів людського буття.

ББК 84(4УКР) 6-5